

Rozhovor s Dušanem Karaskem, novým generálnym riaditeľom štátnej ochrany prírody Slovenskej republiky

Zdeněk Patzelt

Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky (ŠOP SR) je odbornou organizáciou MŽP SR, ktorá zabezpečuje úkoly na úseku ochrany prírody a krajiny. Spadajú pod ňu, okrem riaditeľstiev sídlivých v Banskej Bystrici, všetky správy NP (9), CHKO (14), Regionálne centrum ochrany prírody v Prešove a Správa slovenských

jeskyní s 13 zpřístupněnými jeskyněmi. Její roční rozpočet je okolo 30 mil. eur a pracuje v ní téměř 500 zaměstnanců. V září 2020 byl na základě veřejného výběrového řízení jejím generálním ředitelem jmenován ministrem životního prostředí SR bývalý ředitel Správy CHKO Horná Orava Dušan Karaska.

ŠTÁTNA
OCHRANA PRÍRODY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

RNDr. Dušan Karaska. Foto archiv ŠOP SR

Při ucházení se o místo generálního ředitele ŠOP SR jste zmiňoval neudržitelnost fungování štátní ochrany přírody na Slovensku. V čem hlavně spočívá?

Štátom riadená ochrana prírody na Slovensku sa v posledných desaťročiach dostáva do čoraz zložitejšej situácie. Narastá priepasť medzi potrebou účinne chrániť prírodu a možnosťami ŠOP SR. Spomeniem aspoň tie najvýznamnejšie problémy.

Predovšetkým táto organizácia nespravuje žiadne chránené územia – nielen

maloplošné (napr. prírodné rezervácie, chránené areály), ale ani národné parky, a to dokonca ani v prípadoch, kedy ide o územia vo vlastníctve štátu. Za 30 rokov od Nežnej revolúcie štát v prospech ochrany prírody aktívne nevykúpil ani 1 m² pozemkov. Nakoľko pri takejto činnosti je potrebný súhlas vlastníka, táto situácia výrazne sťažuje starostlivosť o ne (napr. v prípade území, ktoré si vyžadujú aktívny manažment – mokrade, slaniská a pod.). Pri rozdrobenosti vlastníckych vzťahov na Slovensku, kedy nezriedka na 1 ha poľnohospodárskej pôdy sú aj desiatky parciel a aj na týchto parcelách sú častokrát i niekoľkí spolumahajitelia, je získanie súhlasu na celej výmere chráneného územia takmer nemožné. Nakoľko podmienkou čerpania financií z eurofondov na starostlivosť o chránené územia sa vyžaduje súhlas všetkých majiteľov.

Na Slovensku orgánom štátnej správy ochrany prírody sú okresné úrady, odbory starostlivosti o životné prostredie. ŠOP SR je odbornou organizáciou, ktorá dáva k antropickým zásahom len odborné stanoviská, ktoré nemajú žiadnu záväznosť, nakoľko nie je účastníkom konania, a to ani v najprísnejšie chránených územiach. Dôsledkom tohto stavu je, že povolenia sú nezriedka vydané v rozpore so stanoviskami ŠOP SR.

Obrovským problémom je aj nedostatok zamestnancov a financií. Kritický je nedostatok strážcov. V súčasnosti na jednotlivých organizačných útvaroch ŠOP SR je od 0 (Správa CHKO Východné Karpaty a Regionálne centrum OPK v Prešove) po 16 strážcov (Správa TANAP). Na jedného strážcu pripadá od 118 po 2090 km² krajiny. Chýbajú financie na elementárnu starostlivosť o CHÚ zo štátneho rozpočtu (napr. na Správe CHKO Horná Orava sme takéto peniaze mali za 8 rokov len raz).

V minulosti dobre mienená centralizácia ochrany prírody do jediného subjektu má aj neželané ovocie. Postupne sa posilňovalo centrum na úkor periférií, odnímal sa rozhodovacia právomoc (napr. správy NP a CHKO nemajú vlastný rozpočet a bez predchádzajúceho súhlasu môžu rozhodovať o financiách do výšky 20 €). To všetko spôsobuje postupné znižovanie výkonnosti organizačných útvarov v regiónoch.

Určité jste už měl představu, jak by se ŠOP SR měla transformovat?

Ako som už uviedol, stav ochrany prírody na Slovensku nie je radostný. Po parlamentných voľbách vo februári 2020 novovzniknutá vláda, ako prvá po novembri 1989, sa vážne začala zaoberať aj problematikou zlepšenia stavu životného prostredia, včítane ochrany prírody. Pri uchádzaní sa o miesto generálneho riaditeľa som si dobre uvedomoval, že riešenie

desaťročia zanedbávaných problémov nebude jednoduché. Bude potrebné previesť štátnu správu v ochrane prírody na ŠOP SR, postupne získať pozemky v NP a všetkých MCHÚ v 3. až 5. stupni ochrany prírody. K zlepšeniu efektivity ochrany prírody by pomohlo rozdelenie súčasnej jednotnej organizácie na samostatné správy NP, CHKO a Správu slovenských jaskýň. Navyše väčšina riešení nie je ani v kompetencii ŠOP SR. Ekonomickú situáciu v súčasnosti podstatne skomplikovala pandémia COVID-19, kvôli ktorej štát prichádza o príjmy od podnikateľských subjektov v oblasti služieb, a tak nemožno očakávať významné zlepšenie finančnej situácie v ŠOP SR v najbližšom roku.

Zmiňujete, že na transformácii ochrany prírody bude potrebná politická vôľa. Vidíte tyto změny reálné? A jak je hodnotí veřejnost?

Už keď som kandidoval na funkciu generálneho riaditeľa ŠOP SR, tak som vo svojej koncepcii o. i. mal aj návrh rozdelenia jednotnej organizácie ochrany prírody, prevod pozemkov v CHÚ pod ŠOP SR, resp. jej právnych nástupcov a prevod štátnej správy ochrany prírody z okresných úradov na ŠOP SR. Myslím si, že táto koncepcia vo veľkej miere rozhodla o tom, že som bol v konkurencii úspešný. Z tohto usudzujem, že minimálne pre MŽP SR je táto predstava zaujímavá. Aj samotný minister ŽP p. Budaj sa v médiách opakovanne vyjadril, že jeho predstava transformácie ochrany prírody na Slovensku je do veľkej miery zhodná s mojim návrhom. V programovom vyhlásení súčasnej vlády je uvedená možnosť osamostatnenia správ NP a prevod pozemkov pod ŠOP SR. Verím však v úspech transformácie, nakoľko je p. Budaj predstaviteľom najsilnejšej vládnej strany.

Pokiaľ ide o väčšinu verejnosti, myslím si, že mnou navrhovaná transformácia má podporu. Čítať to z diskusií na facebooku i z reakcií k mediálnym výstupom. Samozrejme silná podpora je u občianskych združení zameraných na ochranu prírody. Naopak, značná časť lesníckych subjektov i poľovníkov je proti tomu. Nepáči sa im najmä prevod lesných pozemkov v CHÚ a vylúčenie poľovníckeho práva v NP.

Více let jste pracoval jako ředitel SCHKO Horní Orava, v současnosti máte za sebou první měsíce v pozici generálního ředitele ŠOP SR. Jak se vám změnila náplň práce a pomáhají vám předchozí zkušenosti?

Dušan Karaska

Po absolvovaní prírodovedných štúdií na Univerzite Komenského v Bratislave a praxi v Ústave experimentálnej biológie a ekológie SAV v Bratislave pôsobil od roku 1990 ve štátni správě ochrany přírody – jako inspektor pro štátni ochranu přírody a později jako vedoucí OŽP na ONV v Dolním Kubíně. Pracoval jako vedoucí oddělení ochrany přírody na Obvodním úřadě životního prostředí v Dolním Kubíně, dále jako ředitel a zoolog Oravského muzea P. O. Hvězdoslava. Od února 2012 zastával pozici ředitele SCHKO Horní Orava v Náměstově. Generálním ředitelem ŠOP SR se stal 28. září 2020. Dosud zveřejnil přes 300 odborných i populárních článků na téma zoologie a ochrany přírody. Je aktivním ornitologem a dlouholetým členem vícero ornitologických organizací nejen na Slovensku, ale i v ČR.

Hoci aj ako riaditeľ SCHKO Horná Orava som pracoval v tej istej organizácii ako teraz, je v práci veľký rozdiel. Šéfovanie celej ŠOP SR je viac o systémovom riešení, nadhľade nad vecami, zovšeobecňovaní, syntéze atď. Pri rozhodovaní je potrebné využívať ďaleko väčší diapazón informácií, a to nielen v oblasti ochrany prírody či prírodných vied. V tomto smere mi výrazne pomáhajú skúsenosti nadobudnuté v doterajšom živote – práca v štátnej správe, v občianskych združeníach, pri riadení múzea a pod.

Odborná i laická veřejnost negativně vnímá hlavně těžbu v národních parcích. Jak by měly vypadat lesy v NP na Slovensku?

Doterajší spôsob hospodárenia v NP je obvykle zameraný na produkciu dreva pri čo najnižších nákladoch. V roku 2007 Inštitút environmentálnej politiky zverejnil správu, podľa ktorej sa v slovenských NP došlo medzi rokmi 2000–2016 k odstráneniu starých porastov temer dvakrát rýchlejšie, ako je celoslovenský priemer. Konkrétne v súvislosti s plánovanými výrubmi i spracovaním kalamity došlo k zníženiu výmery starých lesov celoštátne o 7 %, ale v národných parkoch o 12,2 % (najviac, o 30 %, v Tatranskom národnom parku). Samozrejme, tento prístup z dlhodobého hľadiska neumožňuje trvalo udržateľné hospodárenie v súlade s poslaním NP. V budúcnosti by mali byť všetky lesy v NP prekategORIZOVANÉ za lesy osobitného určenia a mali by sa v nich vykonávať len také práce, ktoré lesné

porasty postupne premenia na prírode blízke lesy. Na miestach, kde je stav lesov už teraz blízky prírodnému stavu, tak tam by sa mali ponechať na samovývoj (tam by sa nespracovávala ani žiadna kalamita). Podľa platného zákona o ochrane prírody a krajiny je cieľom, aby tieto lesy bez lesopestovateľských zásahov zaberali minimálne 75 % územia NP. Samozrejme, toto všetko by malo byť premietnuté do zonácie národných parkov. Tú však majú schválenú len dva z deviatich.

Slovensko si při vstupu do EU vyjednálo výjimku pro zařazení vlka do přílohy Směrnice o stanovištích, podle které je možné populace vlka obhospodařovat lovem. Koncem minulého roku médii rezonovala zpráva, že navzdory silicím tlakům na zastavení lovu slovenské ministerstvo zemědělství opět povolilo odstřel vlka, a to dokonce ve vyšším počtu než v roce 2019. Jaká je současná situace?

V súlade s platným programom starostlivosti o vlka dravého na Slovensku agrozozort každoročne v jesennom období zvoláva odbornú komisiu, zloženú zo zástupcov oboch dotknutých rezortov, chovateľov hospodárskych zvierat, poľovníkov a občianskych združení v oblasti ochrany prírody, aby sa dohodli na určenej kvóty na odstreľ (ten sa môže vykonávať len v určitých územiach v čase 1. 11.–15. 1.). Očakávalo sa, že ministerstvo pôdohospodárstva schváli nulovú kvótu, ako to avizoval p. minister Mičovský. Žiaľ, nestalo sa tak a agrozozort napriek protestom ochranárov i MŽP schválil odstreľ 50 jedincov, čo je dokonca viac ako v sezóne 2019/2020, kedy bola 35 jedincov. Ako reakciu na to MŽP SR pripravuje novelizáciu vyhlášky k zákonu o ochrane prírody, podľa ktorej by v budúcnosti odstreľ vlkov nebol možný.

I když se ve své práci věnujete celoslovenským problémům v ochraně přírody, máte osobní vztah k nějakému území či druhům?

Už od rannej mladosti som sa zaujímal o prírodu a tá mi prirástla k srdcu. V rôznej forme sa jej venujem v podstate od rána do večera a od pondelka do nedele. Najviac sa zaujímam o vtáctvo. Z území mi prirástol k srdcu môj rodný kraj – Orava. Pred pár rokmi som tento záujem zhmotnil do vydania vyše 600 stranovej monografie o hniezdiacom vtáctve tohto slovensko-poľského cezhraničného regiónu.

Děkuji za rozhovor.